

Giganci Nauki

<https://gigancinauki.pl/gn/biogramy/83303,Lubieniecki-Stanislaw-mlodzy.html>
2022-10-05, 02:19

Lubieniecki Stanisław (młodszy)

LUBIENIECKI Stanisław młodszy (23 VIII 1623, Raków – 11 V 1675, Hamburg), działacz wyznaniowy i polityczny, astronom amator, jeden z prekursorów racjonalnego podejścia do komet i astrologii. Syn Krzysztofa, szlachcica, zaangażowanego arianina, i Katarzyny z domu Filipowskiej.

L. uczył się w akademii Braci Polskich w Rakowie, a po jej zamknięciu w 1638 – w szkole w Kisielinie. W 1641–46 przebywał w Toruniu. W 1646–48 studiował na uniwersytetach w Orleanie, Saumur i Angers, następnie przebywał w Paryżu, a w 1649 w Niderlandach, gdzie poznał Kartezjusza. Od 1654 był ministrem zboru w Czarkowach. W 1655 przewodniczył delegacji Braci Polskich do przebywającego w Krakowie Karola Gustawa, co opisał w *Diariuszu drogi krakowskiej i legacyjej do krystyjańskiej do króla JM Karola Gustawa Anno Domini 1655*. Powołany przez synod Braci Polskich na przedstawiciela przy dworze szwedzkim, L. opuścił Kraków w 1657 wraz ze szwedzką załogą i udał się do Wolgastu, a następnie do Szczecina. Próbował przeciwdziałać wygnaniu Braci Polskich z Rzeczypospolitej, a potem ułatwiał im osiedlanie się na obczyźnie, m.in. zabiegał o to w Kopenhadze (1661). Zamieszkał w Hamburgu, a następnie w Altonie (1668–74). Angażował się w działalność polemiczną i polityczną w obronie swojego wyznania. Przekazywał też informacje polityczne z Rzeczypospolitej władzom Szwecji, Danii, a od 1672 Francji, a także moŜnym. Zmarł nagle, najprawdopodobniej wskutek przypadkowego zatrucia, chociaż sugerowano, że mógł zostać otruty.

Przejściowo zainteresował się astronomią zainspirowany okazałymi zjawiskami kometarnymi (1664–65). Chcąc dowiedzieć się więcej o kometach, L. korespondował z kilkudziesięcioma uczonymi, m.in. J. Heweliuszem, Giovannim Battistą Ricciolim, Otto von Guericke i Athanasiusem

Kircherem. W trzypięciotomowym dziele *Theatrum cometicum* (1666–68) przedstawił tę korespondencję oraz katalog komet i towarzyszących im wydarzeń historycznych od czasów biblijnego potopu do 1665.

L. zebrał opinie i obserwacje kometarne od swoich korespondentów, jednak nie przedstawił ich w uporządkowanej formie, uważniej zestawiając jedynie obserwacje pozycyjne komety z 21 do 31 XII 1664. Sam nie prowadził obserwacji komet i był powściągliwy w komentarzach na ich temat, na ogół przytakując (np. zgodził się z Heweliuszem, że w XII 1664 obserwowano tylko jedną kometę). Jedynym jego własnym poglądem na komety było uznanie ich – zgodnie ze zdaniem większości astronomów jego epoki – za ciała niebieskie, znajdujące się powyżej ziemskiego powietrza. Wbrew często powtarzanemu twierdzeniu, L. nie był też zwolennikiem heliocentrycznego modelu budowy Wszechświata i wyraźnie nie zajmował stanowiska w sporze o ruch Ziemi.

L. miał natomiast zdanie na temat astrologii i znaczenia komet. Odrzucał przepowiednie czynione na podstawie gwiazd i innych ciał niebieskich, jako bezpodstawny i pogański zabobon, niegodny chrześcijanina. Podkreślał, że przewidywania astrologiczne stoją w sprzeczności z ludzką wolną wolą. L. sprzeciwiał się wciąż rozpowszechnionym w jego epoce poglądom, jakoby komety zwiastowały wyłącznie nieszczęścia. Zestawił katalog komet i towarzyszących im wydarzeń historycznych, aby wykazać, że towarzyszyły im zdarzenia zarówno dobre, jak i złe. Katalog L. był jednak dziełem epigońskim. Wydana w 1668 *Cometographia* Heweliusza opisywała już wyłącznie obserwacje komet, bez rozważania towarzyszących im wydarzeń.

L. uważał komety za pochodzące od Boga znaki, które przynoszą „dobro dobrym, a zło złym” wzywając ludzi do pokuty i nawrócenia. Chrześcijanin nie powinien się ich lękać, nie może wszak ich ignorować, ponieważ pochodzą od Boga.

T. Przypkowski: *Zainteresowania matematyczno-
astronomiczne Braci Polskich*, [w:] *Studia nad arianizmem*,
red. L. Chmaj, Warszawa 1959; J. Tazbir: *Stanisław
Lubieniecki. Przywódca ariańskiej emigracji*, Warszawa 1961;
K.E.J. Jørgensen: *Stanisław Lubieniecki. Zum Weg des
Unitarismus von Ost nach West im 17. Jahrhundert*, Göttingen
1968; J. Kowalik: *Stanisław Lubieniecki: företrädare för
socinianerna och svensk korrespondent*, „Karolinska
förbundets årsbok” 1981/2; tejże: *Szwedzka korespondencja
Stanisława Lubienieckiego*, „Odrodzenie i Reformacja w
Polsce” 2003, t. 47; J. Tazbir: *Stando lubentius moriar.
Biografia Stanisława Lubienieckiego*, Warszawa 2003; M.
Jasiński: *Stanisław Lubieniecki i astronomia kometarna XVII
stulecia*, Warszawa–Gdańsk 2017.

Maciej Jasiński

[Poprzedni](#)
[Następny](#)